

Josef Kroutvor

Výstava Olafa Hanela v galerii X, 1979

V jednom starém pražském domě existuje už nejméně dva roky soukromá galerie, kde čas od času vystavují někteří mladší malíři, povětšinou z okruhu pražského undergroundu. Malá galerie o několika metrech čtverečních je dobře ukryta jak před nevítanými hosty, tak i nájemníky domu, neboť se do ní vstupuje přes soukromý byt. V podstřešním prostoru je umístěno několik nezbytných panelů, dokonce jsou zde i tři reflektory, které v případě potřeby nasvěčují vystavené práce.

Činnost utajené galerie představuje asi třináct výstav, poslední věnována Olafu Hanelovi a další se plánují. Aby galerie zbytečně nebudila pozornost, není možné realizovat více než jednu výstavu do měsíce, a to vždy v krátkém termínu. Přátelé jsou závčas upozorněni, aby mohli upozornit zase své přátele. Jinou formu propagace si ani tato galerie dovolit nemůže.

Činnost malé soukromé galerie je docela pochopitelnou reakcí na situaci, která nedovoluje svobodně vystavovat bez nejrůznějších povolení, schválení, komisí a podobně. Jestliže se někdo rozhodl tyto byrokratické způsoby obejít, udělal jen dobře. Často nejde ani o nějaká radikální gesta, šoky či avantgardní provokace, ale jednoduše o nechť vstupovat do oficiálního kulturního kontextu. Umění nepotřebuje svobodu jen k tvorbě, ale také ke konfrontaci s divákem. Místo setkání musí mít nějakou atmosféru očekávání, nemůže to být jen anonymní kout závodního klubu, kde by i originál Gauguinových Tahit'anek vypadal jako jejich sériová, nám ovšem dobře známá, banální reprodukce. Tak jako si samizdatová literatura vytváří své edice, tak si i výtvarné umění může vytvořit neoficiální prostory utajených galerií.

Že je možné i v omezených podmínkách představit dobrou výstavu, dokazuje Olaf Hanel. Pro mnohé to není neznámé jméno. Byl u nás jedním z prvních, kdo na začátku sedmdesátých let rozvinul umění akce, ve světě známé jako happening. Hanel začínal jako kreslíř humoru, stal se načas dokonce ředitelem galerie v Havlíčkově Brodě, kterou musel po normalizaci přirozeně opustit. První náznaky akcí se ohlašují už v roce 1965, ale nejproduktivnější období začíná rokem 1971 a končí někdy v roce 1975. Pak přichází nová reflexe a návrat k tradičnějším formám výtvarného projevu.

Hanel znovu objevuje hodnoty kresby, pracuje s grafikou, zkouší i malovat. Nejúspěšnější je ale jeho objev záznamu mýdlových bublin na papíře. Vzniká velká grafická série jedné komorní akce, při níž autor vyfukuje barevné bubliny, které dopadají na papír a vytvářejí transparentní amébové útvary. Přitom se nejedná tak docela o pasivní otisk, Hanel manipuluje jak s papírem, tak s letící bublinou. Ze vzájemné souhry vzniká výsledný výtvarný efekt, dílo na pomezí náhody a tvůrčího záměru.

Hanelovy bubliny připomínají jakési pratyary, elementární pneumatické formy ještě nezatížené banálním obsahem reality. Teprve naše vědomí musí vyplnit prázdnotu díla, zabydlet ho pocity, dát mu symbolický smysl. Něco může připomenout to či ono, ale to všechno jsou jen naše dodatečné představy. Prapůvodní neurčitost díla nabízí mnohoznačný výklad, dráždí diváka k přesnější definici toho, co vlastně vidí a vnímá.

Grafické záznamy bublin nezapřou účast nějaké vnitřní síly, v tomto případě lidského dechu, který jim propůjčil základní podobu, vyklenul je do pneumatické formy. Nejsou to tedy plošné tvary, ale trojrozměrné prostory. Tato zvláštní materializace dechu dodává bublinové

grafice až magicky charakter. Snad je to „pneuma“ přímo ve filosofickém smyslu slova, jednota dechu a duše, pulsující tvar bytí, samoznak či archetyp bez potřeby názorného pojmenování.

Vedle bublin vystavil Hanel také několik leptů, ale ty nejsou tak přesvědčující a výtvarně působivé. Oproti vylehčeným bublinám působí nehybně a poněkud těžce. Chybí jim právě spontánní vnitřní impuls. Možná, že se ani technika leptu nehodí pro to, co chce Hanel zachytit.

Ze starší aktivity připomněl ještě Hanel Parní varhany, produkci pro cestující rychlíku Praha - Brno č. 144. K události došlo 14. července 1973. Přítomným divákům v galerii byl předveden barevný film se záznamem celé akce. Produkci popisuje sám Hanel takto: „Přibližně v polovině trasy mezi Prahou a Brnem na dobře viditelném místě jsem instaloval monstrum, které bylo v podvečer uvedeno do chodu zapálením nafty v plechovkách od filmu. Kromě vizuálního efektu se zakrátko dostavil i očekávaný efekt akustický. V uzavřených plechovkách opatřených otvorem se ohřála voda. Unikající pára, rachot třesoucích se plechovek, bublající hořlavina mísící se s vytékající vodou, to vše vydávalo ztěžší identifikovatelný zvuk. Několikametrové plameny rozžhavyly monstrum do červena. Přijíždějící rychlík produkci akceptoval po svém poněkud přibrzdil, táhle zahoukal a pokračoval v jízdě." Dnes je už tento dadaistický ohňostroj legendární, skoro klasickou performací romantických gest a mystifikací první poloviny sedmdesátých let. Ale právě po dramatické akci přichází uklidnění, potřeba intimity, hledání klidnějších výrazových prostředků.

Hanelova utajená výstava je bilancí svého druhu, ohlédnutím autora. Dokazuje to především katalog s podrobným seznamem činnosti. Také Olaf Hanel požádal před časem o vystěhování z Československa. Kdo zná tohoto skromného člověka s čechovovským profilem, dobrého společníka a vypravěče groteskních historek, je zaražen. Těžko ale něco Hanelovi vyčítat.

Text pro ineditní Časopis Spektrum. Po dohodě s autorem nepublikováno.